

LES ESCOLES TALLER, CASES D'OFICI I TALLERS D'OCUPACIÓ A LES ILLES BALEARS: UN QUART DE SEGLE DE FORMACIÓ EN ALTERNANÇA AMB L'OCUPACIÓ (1985-2011). VALORACIÓ I PROPOSTES DE FUTUR.

FRANCISCO CAPARRÓS ALCARAZ

Servei d'Ocupació de les Illes Balears SOIB

caparros.francisco@gmail.com

RECEIVED: June 20 2012

ACCEPTED: June 30 2012

RESUMEN

El presente estudio muestra los principales resultados de la aplicación del programa Escuelas Taller, Casa de Oficios y Talleres de Empleo en las Islas Baleares a lo largo de 27 años. Las ETCOTE son una de las políticas activas de empleo más veteranas del Estado y su transversalidad queda demostrada en que integra elementos de desarrollo local, de cohesión territorial y social, de mejora de un bien o servicio público, de formación y cualificación profesional de los participantes, de inserción laboral y creación de itinerarios individuales para desempleados, de empoderamiento de las mujeres, de emprendimiento e implicación del empresariado local y de retorno educativo reglado para los más jóvenes. En tiempos de crisis conviene mirar atrás para revisar la ejecución de las ETCOTE con la intención de determinar sus efectos, rescatar las prácticas útiles y proyectar nuevas políticas de formación en alternancia con el empleo que sea más eficientes, de mayor impacto en la ciudadanía y que tengan en cuenta las particularidades del mercado de trabajo Balear.

PALABRAS CLAVE: ETCOTE, formación en alternancia con el empleo, Islas Baleares

ABSTRACT

This research shows the main results of nearly three decades of the "Escuela Taller", "Casa de Oficio y Talleres de Empleo" programme in the Balearic Islands. The ETCOTE programme is one of the most oldest policies of active employment in Spain. The transversality of the ETCOTE programme proves that elements of local development could be integrated, increases social and territorial cohesion, improves a public good or service, facilitates training and qualifications of participants and creates roadmaps for unemployed. At the same time, the ETCOTE programme shows a possible way for women empowerment, entrepreneurship and involvement of local businesses and specially helps the return of formal education for the youngsters. In times of crisis, the Public Services should look back to review the implementation of the ETCOTE programme with the intention of determining its effects, repeat the good practices and make a new design of training policies that could be more efficient, with higher impact on citizens and bearing in mind the particularities of the Balearic labor market.

KEY WORDS: training, employment, ETCOTE, Balearic Island.

RESUM:

L'article mostra els principals resultats del programa d'Escoles Tallers, Cases d'Ofici i Tallers d'Ocupació a les Illes Balears al llarg de 27 anys. Les ETCOTO són una de les polítiques actives d'ocupació més veteranes de l'Estat i la seva transversalitat queda palesa en què conté elements de desenvolupament local, de cohesió territorial i social, de millora d'un bé o servei públic, de formació i qualificació professional dels participants, d'inserció laboral i creació d'itineraris individuals per a desocupats, d'apoderament de les dones, d'emprenedoria i implicació de l'empresariat local i de retorn al sistema educatiu reglat pels més joves. En aquests temps de crisi convé mirar enrere per a revisar l'execució de les ETCOTO amb la intenció de determinar el seu efecte, rescatar les pràctiques útils i projectar noves polítiques de formació en alternança amb l'ocupació que siguin més eficients, de major impacte en la ciutadania i tinguin en compte les particularitats del mercat de treball Balear.

PARAULES CLAU: ETCOTO, formació en alternança amb l'ocupació, Illes Balears

1. Introducció

El programa Escoles Taller i Cases d'Oficis és una de les polítiques actives d'ocupació més veteranes dels serveis d'ocupació públics. Va començar l'any 1985 com una mesura de qualificació i ocupació per a joves menors de 25 anys i amb independència dels canvis normatius, la transferència de competències en matèria d'ocupació a les comunitats autònomes i l'evolució del mercat laboral, s'ha mantingut i executat al llarg de quasi 3 dècades arreu de l'Estat.

A l'any 1999 l'èxit de l'Escoles Taller i Cases d'Oficis va animar els legisladors a crear un altre programa específic per a persones adultes, majors de 25 anys, anomenat Tallers d'Ocupació. A partir d'ençà es donava cobertura als desocupats que amb independència de la seva edat, necessitaven formació en alternança amb el treball.

A les Balears, l'aplicació alhora d'ambdós programes; Escoles Taller, Cases d'Oficis i Tallers d'Ocupació (ETCOTO) gairebé coincidí amb el Decret 136/2001, de 14 de desembre, pel qual s'assumien les competències transferides en matèria de gestió del treball, l'ocupació i la formació que va fer l'antic Instituto Nacional de Empleo (INEM) al Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB).

De fet, el Decret 30/2001, 23 de febrer, de constitució i règim jurídic del SOIB ja preveu a l'article 2.4 que ha de gestionar els programes ETCOTO a l'àmbit territorial de les Illes Balears. Així doncs, des del naixement del SOIB, les ETCOTO han tingut una importància manifesta en les polítiques de foment d'ocupació i qualificació professional autonòmiques. A ningú se l'escapa que l'execució de programes ETCOTO a les Illes Balears, inaugurat a Manacor a través de l'INEM l'any 1985 i quasi permanent any rere any fins a la darrera convocatòria executada l'any 2011, ha tingut un impacte cabdal en la vertebració de les polítiques públiques d'ocupació dins la nostra comunitat ja que ha permès la confluència amb periodicitat anual dels principals actors del món del treball a les Illes amb un dimensió operativa clarament local.

El volum de professionals implicats en la gestació, execució i liquidació de qualsevol ETCOTO és considerable en línia amb el finançament compromès; agents d'ocupació i desenvolupament local que preparen el projecte tècnic, orientadors laborals que deriven els usuaris cap aquests recursos i han de construir un itinerari formatiu i ocupacional amb l'alumne, directors de l'ETCOTO que impulsen l'obra o servei d'interès general, monitors d'especialitat formativa que capaciten els alumnes treballadors en oficis diversos fonamentats en certificats de professionalitat, professionals de suport que preparen els alumnes cap a la consecució del títol d'ESO, professionals administratius que documenten l'actuació, personal de les entitats promotores de les ETCOTO que faciliten recursos i naturalment, els tècnics d'ocupació i mercat de treball del SOIB que preparen convocatòries de subvencions i fan un seguiment acurat de les actuacions finançades fins a la seva liquidació administrativa.

Actualment la situació de crisi i dèficit macroeconòmic del país ha tingut un important ressò en la distribució anual de pressupost per a polítiques actives d'ocupació que el Ministeri de Treball lliura anualment els serveis públics d'ocupació. Aquesta disminució econòmica suposa com a mínim la reestructuració quantitativa dels principals àmbits i accions en matèria d'ocupació i formació que determina l'article 25 de la llei 56/2003 d'ocupació. L'objectiu de l'article es fer una revisió dels principals resultats dels programes ETCOTO a les Balears i presentar una valoració crítica que inclogui propostes de futur.

2. Notes definitòries de les ETCOTO a Balears

Les ETCOTO a les Balears abasten un paraigües normatiu que inclou disposicions de múltiples administracions; europees atès que són susceptibles de cofinançament de fons europeus, lleis estatals sobre subvencions, drets i deures dels treballadors, reals decrets sobre la formació professional per a l'ocupació i certificats de professionalitat, ordres ministerials de desplegament dels programes ETCOTO, decrets autonòmics de convocatòria de subvencions i fins i tot reglaments de conducta pels alumnes treballadors publicats al Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB) per part d'alguna entitat municipal promotora.

No obstant això, la gestió de les ETCOTO es comuna arreu de l'Estat, en part per l'herència de processos i actuacions administratives deixada per la gestió de l'antic INEM i principalment per la vigència de les ordres ministerials 21715 i 21716, de 14 de novembre de 2001 del Ministeri de Treball i Afers Socials que regulen el programa d'escoles taller i cases d'ofici i el programa de tallers d'ocupació respectivament i estableixen les bases reguladores per a la concessió de subvencions públiques.

Cal advertir que actualment les ordres 21715 i 21716 i el RD 282/1999 són plenament vigents i l'execució de les accions que se'n derivin són de caràcter estatal en l'àmbit d'aplicació de les comunitats autònomes tal i com assenyala la disposició final dotze del Real Decret- llei 3/2012, de 10 de febrer, de mesures urgents per a la reforma del mercat de treball.

El conjunt de trets comuns de les ETCOTO són:

1. Les escoles taller s'han d'adreçar a activitats relacionades amb la recuperació o la promoció del patrimoni artístic, històric, cultural o natural; amb la rehabilitació d'entorns urbans o del medi ambient, o amb la recuperació o creació d'infraestructures públiques, així com qualsevol altra activitat d'utilitat pública o social que permeti la inserció mitjançant la professionalització i adquisició d'experiència dels participants, amb una duració mínima d'un any i màxima de dos.
2. Les cases d'oficis s'han d'adreçar a activitats relacionades amb el manteniment i la cura d'entorns urbans, rurals o del medi ambient, o amb la millora de les condicions de vida de pobles i ciutats mitjançant la prestació de serveis socials i comunitaris, així com qualsevol altra activitat d'utilitat pública o social que permeti la inserció mitjançant la professionalització i adquisició d'experiència dels participants, amb una duració d'un any.
3. Els tallers d'ocupació s'han d'adreçar a activitats d'interès públic o social amb una duració mínima de sis mesos i màxima d'un any.
4. La programació d'ETCOTO se procura integrar en plans d'ocupació que donen resposta a les demandes del mercat de treball local i així activar el desenvolupament de comarques i consegüentment la creació de llocs de feina.

5. Les ETCOTO sempre són de caràcter temporal i el calendari d'execució se basa en semestres en els quals l'aprenentatge i la qualificació s'han d'alternar amb el treball productiu. Consten d'una primera etapa de caràcter formatiu d'iniciació a l'ofici i una altra de formació en alternança amb el treball i la pràctica professional.
 - 5.1. Els alumnes treballadors de les escoles taller i cases d'oficis gaudeixen d'una beca de formació els primers 6 mesos i posteriorment són contractats per l'entitat promotora amb un sou del 75% de l' SMI.
 - 5.2. Els alumnes treballadors dels tallers d'ocupació són contractats des del primer semestre per l'entitat promotora amb un sou del 150% de l' SMI.
6. Les entitats promotores són òrgans, organismes autònoms i altres ens de l'Administració General de l'Estat i de la Comunitat Autònoma, entitats locals i els seus organismes autònoms, i entitats amb competència en matèria de promoció d'ocupació, dependents o assimilades, la titularitat de les quals sigui íntegrament de les entitats locals, consorcis, associacions, fundacions i altres entitats sense ànim de lucre.
7. El contingut de la formació ha d'estar vinculat a l'oferta formativa de les unitats de competència dels certificats de professionalitat de l'ocupació relacionada amb l'ofici o el lloc de treball previst en el contracte laboral. Si no hi ha certificat de professionalitat, la formació teòrica ha d'estar constituïda pels continguts mínims orientatius que estableix el fitxer d'especialitats formatives per a les ocupacions o especialitats relatives a l'ofici o lloc de treball. A l'acabament de l' ETCOTO rebran un diploma expedit per l'autoritat laboral on consta la durada d'hores, els mòduls formatius cursats i el nivell de formació teòrica i pràctica adquirit. El diploma podrà ser convalidat total o parcialment per certificats de professionalitat amb vigència amb tot el territori nacional.
8. Quan els treballadors participants no hagin assolit els objectius de l' ESO, s'hauran d'organitzar programes específics de formació d'acord amb el que estableix la legislació reguladora del sistema educatiu.
9. Sempre s'ha d'impartir un mòdul d'alfabetització informàtica i de prevenció de riscos laborals per a tots els participants.
10. Els participants dels programes ETCOTO, mentre adquireixen la formació professional i pràctica laboral fent obres i serveis d'interès, han de rebre per part de l'entitat promotora i de la Xarxa pública d'ocupació, assistència, informació, orientació i formació empresarial per a la consecució final de la inserció per compte d'un altre o per compte pròpia be sigui a través de la creació de projectes

empresarials o d'economia social.

11. Els alumnes treballadors han de tenir un itinerari individualitzat d'ocupació que permeti integrar la seva participació en un programa ETCOTO com a part essencial del seu projecte professional.
12. Els serveis d'ocupació subvencionen a les entitats promotores, les masses salarials dels alumnes treballadors, del personal directiu, docent, de suport i auxiliar, així com part de les despeses de funcionament. Des de l'any 1994 les ETCOTO a les Balears han estat sempre cofinançades per part del Fons Social Europeu a través de diferent modalitats (Programa Operatiu Regional o Pluriregionals)

3. Evolució Històrica de les ETCOTO a les Balears

El programa d'Escoles Taller i Cases d'Ofici s'inicià a les Illes a l'any 1985, coincidint amb el impuls inicial per part de l'Estat a través de l' INEM que era l'entitat que aprovava les sol·licituds de subvenció i feia el seguiment tècnic, administratiu i econòmic dels projectes. La primera escola taller va començar el 20 de desembre de 1985 a Manacor i s'anomenava ET Ponç des Coll. L'entitat promotora va ser l'Ajuntament de Manacor i oferí 30 places. Va acabar el 19 de desembre de 1987. No va ser fins l'any 1999, una vegada aprovada la normativa que regula els Tallers d'Ocupació, que les Balears no tingueren un programa per a majors de 25 anys. En aquest cas l'entitat promotora va ser l'Ajuntament d'Inca i va oferir 16 places en el TO Auxiliar i Ajuda a Domicili.

1. Primera etapa (1985-1999)

La primera etapa és caracteritzada pels tres lustres que van des de 1985 fins a 1999 en què només existien les modalitats d'escoles taller i cases d'ofici. El nombre de projectes aprovats i que s'executaven no era gaire elevat, tot i tenir convocatòria de sol·licitud de subvencions per a executar escoles taller i cases d'oficis, oberta tot l'any. Fins i tot, hi va haver anys sencers sense projectes aprovats, concretament els anys 1987, 1990 i 1992 van quedar en blanc.

Les causes més probables de la manca de continuïtat eren la disponibilitat pressupostària d'aquell moment i que la gestió estigués distribuïda entre els Serveis Centrals de l'INEM i la seva Direcció Provincial a les Illes. Aquesta estructura bicèfala no facilità l'acostament territorial que requereixen els programes de formació en alternança amb ocupació.

En aquesta etapa els pocs projectes que s'aproven tenen un elevat nombre de places disponibles, les entitats promotores són de dos tipus; entitats sense ànim de lucre com l'Associació Cultural Gitana o la Fundació Deixalles i les principals administracions locals, com el Consell de Mallorca, els ajuntaments de Calvià, Inca, Manacor, Marratxí, Palma, Maó, Ciutadella, Eivissa. El tipus d'especialitats formatives impartides van molt lligades a l'economia productiva industrial del moment, a la concepció tradicional d'ofici; marger, picapedrer, fuster, llanterner, solador, forja i també connecten amb la gestió del bé natural comú com forestal o jardiner.

2. Segona etapa (1999-2002)

La segona etapa dels programes ETCOTO és molt més breu que l'anterior però molt intensa. Inclou el quadrienni que va des de 1999 fins a 2002, any en què es produí la transferència de competències en matèria d'ocupació al SOIB. Al llarg d'aquest període, els programes ETCOTO foren relançats normativament per la publicació del RD 282/1999, de 22 de febrer, pel qual s'estableix el programa de Tallers d'Ocupació i la seva Ordre de desplegament 21716, així com per l'Ordre 21715, de 14 de novembre de 2001, per la que se regula el programa d'escoles taller i cases d'oficis.

A banda del impuls normatiu i la desconcentració de l' INEM en les seves direccions provincials, hi va haver un increment pressupostari significatiu que facilità la posada en marxa d'un major nombre de programes ETCOTO en marxa.

L'eclosió de les ETCOTO a la darrera fase de gestió de l' INEM es distingeix per la sistematització en la gestió dels projectes aprovats gràcies a la cobertura jurídica de la nova normativa estatal, l'estructura administrativa sòlida que suposà una secció de la

Direcció Provincial amb personal dotat que es dedicava exclusivament a programes ETCOTO i l'experiència que havien adquirit les entitats promotores en la sol·licitud de la subvenció, execució del projecte i liquidació administrativa.

Per altre banda, es produeix una millora qualitativa dels projectes, atès que es comencen a introduir elements formatius relacionats amb els certificats de professionalitat, s'incrementa la diversitat en termes de modalitat i col·lectiu diana; escoles taller, cases d'oficis i els novells tallers d'ocupació. Les especialitats formatives mantenen la vessant tradicional d'oficis però també s'imparteixen algunes relacionades amb els nous jaciments d'ocupació que se'n deriven de l'Informe Aubry¹ i del llibre Blanc sobre el creixement, la competitivitat i l'ocupació (Delors,1992) com per exemple; imatge i so, auxiliar d'ajuda a domicili, manteniment d'edificis, reciclatge i tractament de residus.

3. Tercera etapa (2002-2011)

El RD 1268/2001, de 29 de novembre, pel qual es traspasa a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears les competències en matèria de gestió del treball, ocupació i formació que anteriorment gestionava l' INEM, és la línia de sortida de la tercera etapa dels programes ETCOTO i abasta la primera dècada del segle XXI. La transferència de competències l'any 2002 suposà el desembarcament de l'INEM, en termes de personal, mètodes de feina i programes ETCOTO en marxa, al recentment creat Servei d'Ocupació de les Illes Balears.

És una etapa que es caracteritzà per un fort increment pressupostari i una aposta clara en programes ETCOTO amb independència del color polític que dirigeix el SOIB. La qual cosa, arribà algunes vegades a publicar dues convocatòries de concessió de subvencions per any.

¹ L'Informe Aubry elaborat l'any 1998 per la Ministra de Treball francesa, Martine Aubry, fou presentat a la Cimera de Luxemburg. Martine Aubry al seu document recollia un llistat de 22 nous perfils professionals.

A continuació es destaquen algunes fites aconseguides:

- La millora de la distribució territorial dels projectes amb la intenció d'oferir programes ETCOTO a demandants de totes les Illes. De fet el primer projecte que s'imparteix a l'Illa de Formentera és el TO Tramuntana d'auxiliar d'ajuda a domicili a l'any 2008.
- La generalització dels certificats de professionalitat o en el seu defecte d'especialitats formatives prèviament aprovades per l'Administració laboral, com a base per a la docència de l'especialitat formativa. Això assegura que els alumnes treballadors adquireixen les competències professionals requerides pel correcte desenvolupament professional a l'àmbit laboral i facilita l'acreditació d'experiència professional i l'homologació per a connectar amb la modalitat de formació professional impulsada per l'autoritat educativa.
- S'ofereix formació complementària que va més enllà del mòdul d'alfabetització informàtica que determina la normativa reguladora dels programes. Aquesta formació complementària es basa en el Fitxer d'Especialitats formatives i pretén donar resposta a temes rellevants com igualtat de gènere, sensibilització pel medi ambient, prevenció de riscos laborals, orientació laboral, autocupació, noves tecnologies... endemés, s'impulsa que els alumnes surtin amb carnets professionals de valor afegit com el de manipulador d'aliments, aplicador de productes fitosanitaris, carnet professional de la construcció.
- El tipus de projectes que s'executen s'associen principalment a la dimensió tradicional de l'ofici, posant especial esment a les famílies professionals d'Agrària, Edificació i Obra Civil. No obstant això, apareixen ETCOTO que donen cobertura a noves necessitats del mercat de treball com les relacionades amb la famílies professional de Serveis Socioculturals i a la Comunitat, Seguretat i Medi Ambient, Activitats Físiques i Esportives.
- Cal a dir que les accions relacionades amb les famílies professionals relacionades amb Informàtica i Noves Tecnologies, Hosteleria i Turisme, Energia i Aigües són escasses, tot i haver demandes de professionals formats en aquests camps.
- La difícil conjuntura econòmica en la que estan instaurades les Illes Balears des de finals de 2008, produí que el SOIB des què és l'administració competent no

resolgués convocatòria de concessió de subvencions per executar programes ETCOTO per primera vegada a l'any 2011.

4. Metodologia

Una recerca longitudinal com la que es presenta i que abasta des de mitjans dels anys 80 fins a l'actualitat és complicada per l'absència de traçabilitat informàtica d'alguns expedients, concretament les ETCOTO executades des de 1985 fins a 1993 i la manca d'interoperabilitat entre les bases de dades emprades.

El fet que la custòdia de la informació hagi estat d'administracions diferent segmentava les dades i ha obligat a contrastar-les, reconstruir informació i en algunes ocasions per a determinar la seva fiabilitat anar a l'expedient original en format paper. Cal recordar que no va ser fins a mitjans dels 90 en què es va començar a informatitzar la majoria de les dades rellevants dels programes ETCOTO a través de SISPE.

4.1. Fonts i bases de dades

En el cas de les Illes Balears, les dades presentades provenen de diverses fonts, a saber: el SISPE que és la base de dades estatal, concretament els aplicatius SILCOI i SILET i que serveixen de pista d'auditoria a l'administració central des de l'any 1994; les actes de la Comissió Avaluadora del SOIB que determinen l'ordre de prelación i el volum de finançament dels projectes subvencionats per l'administració autonòmica des de l'any 2002; les bases de dades d'ETCOTO del SOIB amb informació traspasada per la Direcció Provincial de l'INEM des de l'any 1985.

5. Resultats

Els principals resultats de les ETCOTO a les Illes Balears s'han agrupat en torn a una sèrie de blocs:

- Resultats d'execució (ETCOTO aprovades i places creades)
- Resultats financers (despesa)
- Resultats de participació (alumnes i entitats promotores)

- Resultats de qualificació professional (programació formativa)
- Resultats d'impacte (formatius i d'inserció laboral).

5.1. Resultats d'execució

Segons la Taula 1, des de l'any 1985 i amb independència de l'administració gestora s'han executat a les Balears 286 ETCOTOs, de les quals la majoria han resultat Tallers d'Ocupació tot i ser una modalitat que es regulà amb posterioritat, concretament a l'any 1999.

TAULA 1: TIPUS DE PROJECTE ETCOTO EN FUNCIÓ DE L'ADMINISTRACIÓ GESTORA

	PROJECTES APROVATS INEM	PROJECTES APROVATS SOIB	TOTAL PROJECTES EXECUTATS A LES BALEARS
Escoles Taller	34	63	97
Cases d'Ofici	14	15	29
Tallers d'Ocupació	7	153	160
TOTALS	55	231	286

Font: elaboració pròpia en funció de la base de dades d'ETCOTO del SOIB i dels aplicatius estatals del SISPE

La taula 2 ens indica que els anys sense convocatòria o projectes vigents van ser 1987, 1990, 1992 i 2011. L'any amb major nombre de projectes aprovats (35) va ser el 2005, atès que hi va haver dues convocatòries de subvencions. Per altra banda, cal remarcar que una vegada les competències es van transferir al SOIB, el nombre de projectes ETCOTO es va multiplicar per quatre respecte dels gestionats per l' INEM.

TAULA 2: DISTRIBUCIÓ DEL TIPUS DE PROJECTE ETCOTO PER ANUALITAT

ANY	ET	CO	TO	TOTAL
1985	1	0	0	1
1986	3	0	0	3
1987	0	0	0	0
1988	0	2	0	2
1989	2	2	0	4
1990	0	0	0	0
1991	1	2	0	3
1992	0	0	0	0
1993	2	2	0	4
1994	3	1	0	4
1995	3	1	0	4
1996	7	0	0	7
1997	1	0	0	1
1998	4	4	0	8
1999	7	1	7	15
2000	3	0	4	7
2001	2	0	5	7
2002	9	2	9	20
2003	4	0	6	10
2004	9	1	13	23
2005	9	2	24	35
2006	9	1	19	29
2007	4	0	9	13
2008	5	2	23	30
2009	6	3	22	31
2010	3	3	19	25
2011	0	0	0	0
TOTAL	97	29	160	286

Font: elaboració pròpia en funció de la base de dades d'ETCOTO del SOIB i dels aplicatius estatals del SISPE

TAULA 3. PROJECTES ETCOTO APROVATS A LES BALEARS I PLACES DE OFERTADES

	ET	CO	TO	TOTAL
TIPUS PROJECTE	97	29	160	286
PLACES DE CREACIÓ DIRECTA OCUPACIÓ	1894	505	1949	4348

Font: elaboració pròpia en funció de la base de dades d'ETCOTO del SOIB i dels aplicatius estatals del SISPE

Tal i com assenyala la taula 3, les places de creació directes d'ocupació han estat 4348. S'han d'entendre com aquelles places que disposen les ETCOTO per a formar els alumnes treballadors en alternança amb l'ocupació i que es vinculen amb un contracte de formació amb l'entitat promotora. El contracte està subjecte a renovació semestral fins a l'acabament de l'ETCOTO.

Consegüentment, la mitjana de places de creació directa d'ocupació assignades per cada projecte aprovat varia molt en funció de la seva modalitat; Escola Taller 19,53 places, Casa d'Oficis 17,41 places, Taller d'Ocupació 12,18 places. Aquestes dades indiquen la grandària mitja i són les Escoles Taller els projectes de major oferta de places i càrrega de recursos.

5.2. Resultats financers

A continuació es mostren els resultats financers. Així, Segons la taula 5, des què hi ha dades les entitats promotores han aportat un 10% del cost total de les ETCOTO.

TAULA 4: DESPESA FINANCERA AL PERÍODE DE GESTIÓ DE L'INEM PER A ETCOTO

	FINANÇAMENT
INEM	14.395.636,37 €
ENTITAT PROMOTORA	Sense dades
TOTAL	14.395.636,37 €

Font: elaboració pròpia en funció de la base de dades d'ETCOTO del SOIB i dels aplicatius estatals del SISPE

TAULA 5: DESPESA FINANCERA AL PERÍODE DE GESTIÓ DEL SOIB PER A ETCOTO

	FINANÇAMENT
SOIB	56.268.969,07 €
ENTITAT PROMOTORA	7.369.675,66 €
TOTAL	63.638.644,73 €

Font: actes de la Comissió Avaluadora del SOIB i aplicatius estatals del SISPE

La taula 6 resumeix el volum de recursos destinats al llarg de tot el període, que és quasi de 80 milions d'euros, dels quals el major esforç inversor ha correspost al SOIB, entitat gestora que en la dècada 2002-2011 va invertir més de 56 milions d'euros.

TAULA 6: DESPESA FINANCERA PER A ETCOTO (1985-2011)

	FINANÇAMENT HISTÒRIC
ENTITAT GESTORA (INEM i SOIB)	70.664.605,44 €
ENTITAT PROMOTORA	7.369.675,66 €
TOTAL	78.034.281,10 €

Font: elaboració pròpia en funció de la base de dades d'ETCOTO del SOIB, de les actes de la Comissió Avaluadora del SOIB i dels aplicatius estatals del SISPE

Tal i com mostra la taula 7, no hi ha dades econòmiques de les Escoles Taller i Cases d'Oficis executades en el període que va de l'any 1985-1993, això suposa una pèrdua d'informació del 3,8% sobre el nombre total d'ETCOTOs executades. No obstant això, la taula 4 apunta que en el període de gestió de l'INEM, com a mínim, es van executar més de 14 milions d'euros en programes ETCOTO a les Balears.

TAULA 7: DISTRIBUCIÓ PRESSUPOSTÀRIA PER ANUALITAT

ANY PRESSUPOSTARI	ENTITAT GESTORA	ENTITAT PROMOTORA	TOTAL FINANÇAMENT
1985	Sense dades	Sense dades	Sense dades
1986	Sense dades	Sense dades	Sense dades
1987	Any sense ETCO	Any sense ETCO	Any sense ETCO
1988	Sense dades	Sense dades	Sense dades
1989	Sense dades	Sense dades	Sense dades
1990	Any sense ETCO	Any sense ETCO	Any sense ETCO
1991	Sense dades	Sense dades	Sense dades
1992	Any sense ETCO	Any sense ETCO	Any sense ETCO
1993	Sense dades	Sense dades	Sense dades
1994	2.112.594,24 €	Sense dades	2.112.594,24 €
1995	1.722.701,82 €	Sense dades	1.722.701,82 €
1996	3.453.183,27 €	Sense dades	3.453.183,27 €
1997	283.092,99 €	Sense dades	283.092,99 €
1998	1.979.369,37 €	Sense dades	1.979.369,37 €
1999	5.455.211,89 €	Sense dades	5.455.211,89 €
2000	2.528.622,52 €	Sense dades	2.528.622,52 €
2001	2.878.291,30 €	Sense dades	2.878.291,30 €
2002	5.286.258,18 €	Sense dades	5.286.258,18 €
2003	2.740.006,23 €	500.430,88 €	3.240.437,11 €
2004	5.012.559,59 €	836.720,71 €	5.849.280,30 €
2005	8.508.869,23 €	1.400.145,44 €	9.909.014,67 €
2006	7.401.238,14 €	1.167.046,01 €	8.568.284,15 €
2007	3.244.014,49 €	552.524,97 €	3.796.539,46 €
2008	6.255.109,58 €	1.041.056,02 €	7.296.165,60 €
2009	6.251.075,12 €	1.103.229,32 €	7.354.304,44 €
2010	5.552.407,48 €	768.522,31 €	6.320.929,79 €
2011	Any sense ETCOTO	Any sense ETCOTO	Any sense ETCOTO
Total	70.664.605,44 €	7.369.675,66 €	78.034.281,10 €

Font: actes de la Comissió Avaluadora del SOIB i aplicatius estatals del SISPE

La distribució anual pressupostària indicada en la taula 7, demostra sorprenentment que els anys amb major esforç financer van ser per una banda; els anys 2005 i 2006 que van resultar un bienni de quasi plena ocupació tècnica a les Balears amb taxes d'atur que fregaven el 7% (Riera, Mesquida i Prohens, 2008) i per altra banda, el trienni que va del 2008 a 2011, període que coincideix amb l' inici de la crisi econòmica i la destrucció massiva d'ocupació.

5.3. Resultats de participació alumnes

La taula 8, assenyala que el nombre històric de places ofertades (4348) és inferior al nombre d'alumnes participants (6079). Tot i haver aprovat manco projectes en la modalitat d'Escoles Taller i Cases d'Oficis, el nombre de places de creació directa d'ocupació és sensiblement major (2399) que en la modalitat de Tallers d'Ocupació (1949). Amb les dades de la taula 8, es pot calcular l'índex de rotació per a qualsevol modalitat d'ETCOTO. Aquest indicador avalua el pas d'alumnes treballadors per plaça ofertada i és el resultat de dividir el nombre de participants entre el nombre de places ofertades.

TAULA 8: ALUMNES PARTICIPANTS EN ETCOTO DE LES BALEARS EN FUNCIÓ DE L'ENTITAT GESTORA, LES PLACES OFERTADES I EL TIPUS DE PROJECTE EXECUTAT

	Nº PROJECTES	PLACES INEM	PLACES SOIB	TOTAL PLACES	TOTAL ALUMNES PARTICIPANS
E.T. C.O.	126	1321	1078	2399	3552
T.O.	160	134	1815	1949	2527
TOTAL	286	1455	2893	4348	6079

Font: elaboració pròpia en funció de la base de dades d'ETCOTO del SOIB i dels aplicatius estatals del SISPE

L'índex mig de rotació ETCOTO és d'1,40. Això significa que revisant tota la sèrie de dades i amb independència si és una Escola Taller i Casa d'Ofici o un Taller d'Ocupació s'obté que per cada dues places ofertades és formen quasi tres alumnes treballadors. L'índex de rotació de places és sensiblement major en el col·lectiu de menors de 25 anys (1,48) que en el col·lectiu de majors de 25 anys (1,30). Això significa que per la modalitat d'Escoles Taller i Cases d'Oficis passen més joves per projecte aprovat que respectivament adults en la modalitat de Tallers d'Ocupació. Aquest efecte no està contrastat estadísticament però considerem que es multi causal i deduïm que les principals causes que fan que els joves abandonin més que els adults són: la durada desigual dels programes ja que l'Escoles Taller duren fins a 2 anys, la tipologia d'especialitats impartides, i especialment la immaduresa i manca d'experiència laboral dels participants més joves a l'hora de mantenir un lloc de feina en el decurs del temps.

TAULA 9: DISTRIBUCIÓ DELS ALUMNES PARTICIPANTS EN ETCOTO EN FUNCIÓ DE L'EDAT

EDAT	%	N
MENORS DE 25 ANYS	58,44	3552
MAJORS DE 25 ANYS	41,56	2527
TOTAL	100	6079

Font: elaboració pròpia en funció de la base de dades d'ETCOTO del SOIB i dels aplicatius estatals del SISPE

Segons la taula 9, el percentatge de joves (58,44%), entesos com a menors de 25 anys que han participat d'un programa de formació en alternança amb l'ocupació és major que el d'adults (41,56%)

TAULA 10: DISTRIBUCIÓ DELS ALUMNES PARTICIPANTS EN ETCOTO EN FUNCIÓ DEL GÈNERE

GÈNERE	%	N
HOMES	70,32	4275
DONES	29,68	1804
TOTAL	100	6079

Font: elaboració pròpia en funció de la base de dades d'ETCOTO del SOIB i dels aplicatius estatals del SISPE

La taula 10 mostra que la dona està clarament subrepresentada en els programes ETCOTO ja que el 70% dels participants són homes enfront d'un escàs 30% de dones. Aquestes dades tot i ser de caràcter històric són semblants a les dades presentades pel SEPE a l'anuari d'ETCOTO del 2010 i a més col·lideixen amb taxes de distribució per gènere més equitatives a les altres branques del subsistema de formació professional per a l'ocupació, concretament la formació d'oferta (52,2% homes vs 48,85 dones) i la formació de demanda (57,6% homes vs 42,4% dones) tenen una distribució molt més equilibrada en funció del gènere.

Per altra banda, la dona a les Balears pateix una segregació horitzontal en els programes ETCOTO ja que la seva participació és concentra en les famílies professionals tradicionalment considerades com a femenines. Concretament les diferents bases de dades emprades (SILCOI i fonts pròpies del SOIB) ens indiquen que el 48% de les dones que ha cursat una ETCOTO han estat en incloses en la família professional de Serveis Socioculturals i a la Comunitat o en la de Sanitat. Les dades

suggereixen la conveniència de fer accions positives que fomentin la igualtat d'oportunitats en els programes de formació i treball en la línia que presenten altres autors (Pons i Salvà, 2001).

5.4. Participació de les entitats promotores

La taula 11 assenyala que les entitats més importants en l'execució de programes ETCOTO a les Balears són l'Ajuntament de Palma (45), Consell de Mallorca (36), l'Ajuntament d'Inca (22), de Maó (21), de Calvià (20), de Marratxí (17) i d'Eivissa (17). Si exceptuem a la institució insular mallorquina i l'Ajuntament de Manacor, aquesta distribució connecta directament amb els municipis que tenen major nombre d'habitants, d'aturats i que a més ofereixen Serveis d'ocupació com a prestació municipal.

El 70% dels projectes executats han estat promoguts únicament per ajuntaments, la xifra de projectes executats per administracions locals s'incrementa fins al 92% si s'inclouen consells insulars i mancomunitats. Els consorcis, fundacions i altres entitats instrumentals del sector públic suposen un 5,5%.

En canvi les entitats sense ànim de lucre només han executat un 2,5% de les ETCOTOs aprovades, la qual cosa lliga amb el poc pes que té el tercer sector en la formació amb l'alternança amb l'ocupació, atès que està molt més especialitzat a les Balears en altres polítiques actives d'ocupació com serveis d'orientació per a col·lectius.

TAULA 11: DISTRIBUCIÓ DE LES ETCOTO DE BALEARS EN FUNCIÓ DE L'ENTITAT PROMOTORA

ENTITATS	ET	CO	TO	TOTAL
Ajuntament de Palma / IMFOF	8	5	32	45
Consell de Mallorca	18	4	14	36
Ajuntament d'Inca	11	0	11	22
Ajuntament de Maó	7	3	11	21
Ajuntament de Calvià	10	3	7	20
Ajuntament de Marratxí	4	3	10	17
Ajuntament d'Eivissa	9	0	8	17
Ajuntament de Ciutadella	1	3	8	12
Institut Balear de la Natura (IBANAT)	0	0	13	13
Consell de Menorca	2	4	6	12
Ajuntament de Manacor	6	0	4	10
Ajuntament de Sant Josep	4	0	5	9
Ajuntament de Felanitx	4	0	4	8
Consell d'Eivissa i Formentera	5	0	2	7
Ajuntament de Sant Antoni de Portmany	0	0	5	5
Consell d'Eivissa	0	1	3	4
Consell de Formentera	0	0	3	3
Fundació Deixalles	0	0	3	3
Ajuntament de Binissalem	1	0	1	2
Ajuntament de Santa Eulària des Riu	1	1	0	2
Ajuntament de Selva	2	0	0	2
Asociación Cultural Gitana	0	2	0	2
Fundació Desenvolupament Sostenible de les Illes	0	0	2	2
Ajuntament de Bunyola	1	0	0	1
Ajuntament de Campanet	0	0	1	1
Ajuntament de Llubí	0	0	1	1
Ajuntament de Monitori	1	0	0	1
Ajuntament de Puigpunyent	1	0	0	1
Ajuntament de Sa Pobla	0	0	1	1
Ajuntament de Sóller	1	0	0	1
Ajuntament d'Esporles	1	0	0	1
Associació Amics del Ferrocarril de Balears	0	0	1	1
Càritas Diocesana de Mallorca.	0	0	1	1
Consorci d'Eivissa	0	0	1	1
Mancomunitat Pla de Mallorca	0	0	1	1
Total	98	29	159	286

Font: elaboració pròpia en funció de la base de dades d'ETCOTO del SOIB i dels aplicatius estatals del SISPE

La distribució territorial² dels projectes afavoreix clarament a l'illa de Mallorca amb 189 ETCOTOs executades, Menorca i Eivissa resten empatades amb 47 projectes cadascuna i finalment l'Illa de Formentera amb només 3.

² Els projectes executats per l'IBANAT que té implantació a totes les illes han estat distribuïts territorialment en funció de l'àrea d'actuació de les obres.

5.5. La qualificació professional (programació formativa)

El Sistema Nacional de les Qualificacions i Formació Professional ordena en 26 famílies professionals totes les qualificacions professionals susceptibles de reconeixement i acreditació, i que han resultat identificades en el sistema productiu en funció de les competències apropiades per a l'exercici professional i la capacitat laboral tal i com demostren altres autors (González, 2012)

Segons la taula 12, les ETCOTO de les Balears únicament han programat accions de 14 famílies professionals. Això implica haver deixat de banda el 46,2% de les famílies professionals.

Si agrupem la informació de la taula 12, s'observa que únicament quatre famílies professionals suposen el 77,6% de les ETCOTO aprovades; Edificació i Obra Civil, Agrària, Serveis Socioculturals i a la Comunitat i finalment Seguretat i Medi Ambient. Aquestes famílies són les més programades, la qual cosa dona una idea molt clara de l'especialització formativa en què es va convertir aquesta modalitat del subsistema de formació professional per a l'ocupació.

TAULA 12: ESPECIALITATS FORMATIVES PROGRAMADES EN LES ETCOTO DE BALEARS EN FUNCIÓ DE LES FAMÍLIES PROFESSIONALS DEL SISTEMA NACIONAL DE QUALIFICACIONS PROFESSIONALS

FAMÍLIES PROFESSIONALS	CÒDI	Nº DE VEGADES PROGRAMADES
Edificació i obra civil	EOC	105
Agrària	AGA	91
Serveis Socioculturals i a la comunitat	SSC	37
Seguretat i medi ambient	SEA	33
Arts i artesanies	ART	20
Instal·lacions i manteniment	IMA	19
Fusta Moble i suro	MAM	14
Sanitat	SAN	12
Activitats físiques i esportives	AFD	4
Energia i aigua	ENA	3
Informàtica i comunicacions	IFC	2
Hosteleria i turisme	HOT	1
Imatge i so	IMS	1
Tèxtil, confecció i pell	TCP	1
Administració i gestió	ADG	0
Arts gràfiques	ARG	0
Comerç i màrketng	COM	0
Electricitat i Electrònica	ELE	0
Fabricació mecànica	FME	0
Indústries extractives	IEX	0
Imatge personal	IMP	0
Indústries alimentàries	INA	0
marítima pesquera	MAP	0
Química	QUI	0
Transport i manteniment de vehicles	TMV	0
Vidre i ceràmica	VIC	0
TOTAL	26	343

Font: Aplicatiu estatal del SISPE (SILCOI)

TAULA 13: TIPUS D'ESPECIALITATS FORMATIVES PROGRAMADES EN LES ETCOTO DE LES BALEARS

ESPECIALITAT FORMATIVA	CODI	DENOMINACIÓ	ESPECIALITAT SILCOI	Nº DE VEGADES PROGRAMADES ³
Activitats físiques i esportives	AFD	MONITOR ESPORTIU	AFDB03ET	4
Agrària	AGA	TREBALLS FORESTALS	AGAE03ET	36
		JARDINERIA	AGAO04ET	29
		VIVERISME	AGAE02ET	9
		INFRASTRUCTURA DE		
		JARDINS	AGAO06ET	8
		CULTIUS AGRARIS	AGAC03ET	5
		HORTICULTURA	AGAH01ET	3
		AGRICULTURA ECOLÒGICA	AGAC01ET	1
Arts i artesanies	ART	EBANISTERIA	ARTM07ET	6
		MANTENIMENT DE		
		BENS CULTURALS	ARTR04ET	4
		FORJA	ARTE07ET	2
		BUFAT DE VIDRE	ARTV01ET	2
		ARTESANIA EN FIBRA		
		VEGETAL	ARTF01ET	1
		GUARNICIONERIA	ARTL01ET	1
		TALLA DE FUSTA	ARTM02ET	1
		RESTAURACIÓ I		
		CONSERVACIÓ DE		
		MOBLES	ARTM05ET	1
		ENQUADERNACIÓ		
		ARTESANAL	ARTP01ET	1
		TEIXIT DE TELAR	ARTT04ET	1
Energia i aigua	ENA	INSTAL·LACIÓ DE EQUIPS DE ENERGIES RENOVABLES	ENAE01ET	1
		INSTAL·LADOR DE SISTEMES D'EQUIPS D'ENERGIA SOLAR		
		TÈRMICA	ENAE03ET	1
		OPERADOR DE SISTEMES DE DISTRIBUCIÓ DE AIGUA	ENAT01ET	1
Edificació i obra civil	EOC	CANTERIA/MARGER	EOCC01ET	48
		PICAPEDRER	EOCL01ET	30
		MANTENIMENT		
		D'INTERIOR DE EDIFICIS	EOCI03ET	17
		MAMPOSTER	EOCC02ET	5
		RESTAURACIÓ DEL	EOCX03ET	2

³ Les dades presentades provenen de SISPE i computen únicament a partir de l'any 1994

		PATRIMONI SOLAT/ENRAJOLADOR	EOCA02ET	1
		FONTANER	EOCI02ET	1
		INSTAL·LACIÓ I MANTENIMENT D'ENTORNS URBANS	EOCX02ET	1
Hosteleria i turisme	HOT	ANIMACIÓ TURÍSTICA	HOTN01ET	1
Informàtica i comunicacions	IFC	DISENY I MANTENIMENT DE PÁGINES WEB	IFCI05ET	2
Instal·lacions i manteniment	IMA	POLIMANTENIMENT DE	IMAT01ET	19
Imatge i so	IMS	EDIFICIS IMATGE I SO	IMSI05ET	1
Fusta Moble i suro	MAM	FUSTERIA DE RIBERA/ MESTRES D'AIXA FUSTERIA	MAMS04ET MAMS03ET	8 6
Sanitat	SAN	ATENCIÓ GERIÀTRICA	SANC01ET	12
Seguretat i medi ambient	SEA	RESTAURADOR AREES DEGRADADES RECICLATGE I TRACTAMENT DE RESIDUS RESTAURACIÓ I MANTENIMENT D'ESPAIS URBANS MONITOR D'AULA DE NATURALES	SEAR01ET SEAU01ET SEAR02ET SEAE01ET	18 7 6 2
Serveis Socioculturals i a la comunitat	SSC	AJUDA A DOMICILI ASSISTENT PERSONAL PER A L'AUTONOMIA PERSONAL ATENCIÓ A LA INFANCIA ANIMACIÓ SOCIOCULTURAL	SSCS01ET SSCS09ET SSCS02ET SSCS03ET	31 3 2 1
Tèxtil, confecció i pell	TCP	PATRONISTA- ESCALADOR	TCPF03ET	1
TOTAL				343

Font: Aplicatiu estatal del SISPE (SILCOI)

La taula 13 mostra a nivell de detall que les especialitats formatives més impartides són la de marger (48), picapedrer (30), forestal (36), jardiner (29) i ajuda a domicili (31). En canvi i com a tall d'eixample, l'especialitat formativa de dissenyador de pàgines web que està relacionada amb les TIC i que a més està molt demandada en el mercat balear (Jiménez i Vich, 2010) només s'ha impartit 2 vegades.

A les Illes hi ha una alta especialització productiva en el sector serveis i subsector d'hoteleria. Aquest fet té una correspondència clara en la programació d'accions formatives per a l'ocupació (Alegre, 2011), no obstant això respecte dels programes d'ETCOTO només en una ocasió es va programar un acció en la família professional d'hoteleria i turisme.

No s'ha impartit cap especialitat formativa de la família marítima pesquera i tampoc de la família professional de transport i manteniment de vehicles. La recent ubicació del Centre de Referència Nacional de formació professional de l'àrea nàutica a Maó ajudarà a revertir aquesta situació en una comunitat arxipelàgica com la de les Illes Balears.

5.6. Els resultats d'impacte (formatius i d'inserció laboral)

Les bases de dades de SISPE ha permès conèixer la causa d'acabament del programa de tots els alumnes treballadors de les ETCOTO iniciades a partir de l'any 1994. Això significa que disposem de dades fidedignes del 87,2% dels alumnes participants en tota la sèrie històrica.

Tal i com assenyala la taula 14, el 54,10% dels alumnes participants van acabar l'ETCOTO amb una valoració positiva, la qual cosa significa l'obtenció del diploma d'assistència i aprofitament i permet iniciar el procés d'acreditacions professionals basats en certificat de professionalitat o el retorn al sistema educatiu reglat.

TAULA 14: RESULTATS DELS ALUMNES PARTICIPANTS A L'ACABAMENT DE LES ETCOTO DE LES ILLES

CAUSA D'ACABAMENT PROGRAMA	N
FORMACIÓ POSITIVA	2869
ALTRES CAUSES	1588
INSERCIÓ	637
INADAPTACIÓ	143
FORMACIÓ NEGATIVA	66
TOTAL	5303

Font: Aplicatiu estatal del SISPE (SILCOI)

Al mateix temps, el 29,94% dels alumnes va abandonar l'ETCOTO per altres causes. Aquesta possibilitat ha resultat un veritable calaix de sastre on les direccions facultatives dels projectes justificaven tota casta de causes d'acabament anticipat de l'alumne a l'ETCOTO; des de motius de salut, trasllats de domicili, mort sobtada i fins i tot es feia servir com eufemisme administratiu per part d'algunes entitats promotores quan a l'alumne se'l despatxava per motius disciplinaris com el consum de drogues, conflictivitat, manca d'assistència. També s'ha de destacar que el 12,01% dels alumnes es va insertar laboralment abans que acabés l'ETCOTO.

Finalment s'ha de remarcar que només el 2,69% dels alumnes no va acabar l'ETCOTO per inadaptació al programa i que l'1,24% dels alumnes va acabar amb una qualificació de formació negativa que únicament dóna dret al certificat d'assistència.

TAULA 15: INSERCIÓ LABORAL DELS ALUMNES PARTICIPANTS A LES ETCOTO DE LES ILLES L'ANY 2010

Pla de formació Professional per a l'ocupació	Inserció laboral 6 mesos després de l'acabament de l'ETCOTO	Inserció laboral 12 mesos després de l'acabament de l'ETCOTO
2010	18,2 %	27,3 %

Font: SEPE

Pel que fa a la inserció laboral dels alumnes en els 6 o 12 mesos les dades han fluctuat molt en funció del cicle econòmic. Tenint en compte la situació actual de destrucció d'ocupació, val la pena posar esment en les darreres dades (taula 15) perquè ajuden a polsar de manera aproximada la situació del mercat de treball. Els indicadors d'impacte de la inserció de l'any 2010 són positius atès que 18% dels participants troba una feina en els sis mesos posteriors a l'acabament de l'ETCOTO. El percentatge d'inserció puja fins al 27% transcorreguts 12 mesos⁴.

⁴ Dades obtingudes del Pla Nacional d'avaluació del Sistema de Formació Professional per a l'Ocupació (SEPE 2011)

6. Discussió

Les Illes Balears lideren des de fa anys les taxes d'abandonament escolar de l'Estat (Riera, Ribas, Llorente, 2011) això ha obligat a l'Administració a cercar fórmules per a qualificar els joves. La inversió de gairebé 80 milions d'euros a través del programa d'Escoles Taller en el darrer quart de segle l'ha convertida en una de les principals vies d'aterratge ordenat en el mercat de treball del jovent no qualificat.

Les Escoles Taller i Cases d'Ofici a les Balears han permès a més de 3500 joves aprendre un ofici, gaudir d'experiència laboral remunerada, i obrir la possibilitat de retornar al sistema educatiu reglat, bé sigui a través de la connexió amb els centres d'educació per a persones adultes, o per l'acreditació que suposen els certificats de professionalitat.

Al mateix temps el mercat laboral de Balears es caracteritza, entre d'altres, per l'alta especialització en el sector serveis, l'estacionalitat productiva, la temporalitat en la contractació i la demanda de mà d'obra intensiva per a perfils professionals de baixa qualificació. Aquestes notes distintives generen fluxos temporals d'entrada i sortida de treballadors dins el mercat laboral (Cladera, 2010) que empenyen a determinats col·lectius de treballadors a l'atur de llarga durada i a la necessitat de requalificar-se i reorientar-se professionalment.

El programa de Tallers d'Ocupació es va constituir en la clau de volta per a més de 2500 adults que volien canviar de trajectòria professional o reincorporar-se al mercat de treball a través de la qualificació professional en una nova ocupació gaudint alhora d'una contractació laboral.

Les entitats promotores, a banda de promoure l'ocupabilitat dels seus ciutadans, han pogut resoldre el manteniment o millora de determinats bens públics i la cobertura temporal de nous catàlegs de prestacions a través de projectes ETCOTO que any rere anys s'anaven renovant.

No hem de perdre de vista que el 97,5% dels projectes aprovats a les Balears han estat promoguts per administracions locals o entitats que se'n deriven del sector públic instrumental.

El problema del finançament municipal (Alegre i Pou, 2009) i la limitació competencial que determina la llei de bases del règim jurídic local ha posat de manifest com les ETCOTO sovint es desvirtuaven des de la perspectiva de l'ocupació. Es a dir, les entitats promotores en lloc de sol·licitar subvencions per a projectes fonamentats en veritables nínxols d'ocupació, demanaven projectes per a cobrir necessitats immediates amb poca ressò en la consecució d'una inserció de qualitat posterior dels participants.

La formació impartida en el marc del subsistema de formació professional per a l'ocupació a les Balears, com a la resta de l'Estat, no ha anat en la línia de canvi de model productiu cap a l'economia del coneixement i la sostenibilitat que des de finals del 90 propugnava la Unió Europea a través de l'Estratègia de Lisboa o més recentment de l'Estratègia 2020 (Rodríguez, Fernández-Ardavín, 2011). Més bé al contrari, a l'àmbit Balear les especialitats formatives aprovades en programes ETCOTO retroalimentaren de professionals ràpidament qualificats un model econòmic conjuntural fonamentat en el subsector de la construcció i les seves activitats econòmiques auxiliars. Val a dir què només 3 famílies professionals molt relacionades com són les d'Edificació i Obra Civil, Fusta, Instal·lacions i Manteniment, concentren més del 40% de les especialitats formatives aprovades en tota la sèrie temporal.

En línies generals els resultats dels alumnes mentre participen de l'ETCOTO són encoratjadors perquè les dades demostren que el 54% ha obtingut resultats favorables quant a la qualificació professional. Al mateix temps, la inserció laboral abans de l'acabament de l'ETCOTO ha estat històricament del 12%.

Respecte de la inserció posterior dels alumnes en els 6 o 12 mesos a la participació de les ETCOTO s'ha de dir que tant l' INEM com el SOIB no van sistematitzar l'aplicació

d'indicadors d'impacte que creuessin dades de participants i contractes laborals, únicament obtenien informació sobre la inserció a través de qüestionaris emplenats per les entitats promotores, consegüentment són poc fiables i no s'han presentat a l'estudi.

Els indicadors d'inserció semestral i anuals creuats amb bases de dades de contractes no es van generalitzar fins la publicació l'any 2009 del Reial Decret regulador del Subsistema de la formació professional per a l'ocupació que els impulsava en l'elaboració d'un Pla anual d'avaluació de la qualitat, impacte, eficàcia i eficiència.

Aquest Pla i la seva sèrie de dades recent, desmunta mites ja que ha demostrat que les ETCOTO són econòmiques atès que el cost hora de formació impartida per alumne és de 4,68€ per a les Escoles Taller, 4,96€ per a les Cases d'Ofici i 11,04€ pels tallers d'Ocupació⁵. Per altre banda, també ha demostrat que són útils per combatre l'atur ja que l'índex d'inserció laboral dels participants en els 12 mesos de l'acabament de l'ETCOTO és del 27,3%. Sens dubte un dels resultats més alts de totes les polítiques actives d'ocupació aplicades a les Balears.

En definitiva, la transversalitat de les ETCOTO entesa com a política activa d'ocupació queda palesa en què conté elements de desenvolupament local, de cohesió territorial i social, de millora d'un bé públic, de formació i qualificació dels participants, d'inserció laboral i creació d'itineraris individuals, d'apoderament de les dones, d'emprenedoria i implicació de l'empresariat local i naturalment de retorn al sistema educatiu reglat pels més joves. Així doncs queda demostrat que les ETCOTO ben planificades i executades i en la què és coordinen profitosament els principals actors esdevé una excel·lent unitat d'anàlisi del concepte de projecte integrat què es planteja en la línia de l'eix 10 de l'Estratègia Espanyola d'Ocupació.

⁵ Avançament dades indicadors d'eficiència de les ETCOTO de les Balears per al Pla anual d'avaluació de la qualitat, impacte, eficàcia i eficiència 2011. Elaboració pròpia

7. Addenda: Deu possibles línies de futur

El temps és un enemic implacable i el programa ETCOTO necessita una actualització que respongui al nou panorama productiu i laboral que hi ha a les Illes. No sembla fàcil abordar aquesta qüestió atès que la competència normativa legislativa és de l'Estat i els Reials Decrets i Ordres ministerials que regulen els programes ETCOTO han estat confirmats de nou en la darrera reforma del mercat laboral de febrer de 2012. No obstant això, cal observar algunes oportunitats de millora;

1.- Concentrar recursos i apostar per un col·lectiu amb veritables dificultats d'inserció com els joves, la possibilitat d'adaptar les Escoles Taller i les Cases d'Ofici dins un programa més ample per a joves que inclogui elements de formació i experiència professional alhora, de retorn al sistema educatiu, de contacte amb les empreses privades, d'adquisició de competències transversals per a la vida i sobre tot de tutorització i seguiment a llarg termini de l'evolució del jovent amb la finalitat de construir itineraris d'inserció i formació amb èxit.

2.- Vincular el finançament de totes les ETCOTO a un quadre integral de comandament que es basi en un programa de consecució d'objectius operatius, concrets, específics i mesurables. Es tracta de fer un seguiment exhaustiu i que generi una correspondència econòmica en funció dels resultats de totes les actuacions que les entitats promotores han efectuat en torn els eixos bàsics de gestió administrativa, econòmica, formativa i d'inserció laboral dels participants

3.- Incrementar la qualitat de la formació fent servir de manera inequívoca els centres propis del Govern de les Illes, concretament tots els Centres Integrats de Formació Professional, el Centre de Referència Nacional de la Mar de Maó i l'Escola d'hoteleria de la Universitat de les Illes Balears. Això permetrà incrementar la qualitat dels recursos emprats i facilitarà la permeabilitat entre formació reglada i formació per a l'ocupació.

4.- S'ha d'augmentar el nombre de projectes aprovats per a donar més oportunitats en els desocupats interessats en aquesta política d'ocupació. Les alternatives son; abaratir

els costos de producció, bé sigui acurçant les ETCOTO, incrementant el nombre d'alumnes per especialitat o prioritzant els projectes de cases d'ofici que són els més econòmics ja que durant 6 mesos els alumnes únicament estan becats, o incrementant la dotació pressupostària, la qual cosa a curt termini no sembla possible.

5.- S'ha de potenciar la formació basada en certificats de professionalitat, això implica ajustar la durada de les ETCOTO en funció de la durada dels certificats en què es planifiquen les especialitats formatives o nodrir d'un major nombre de certificats de professionalitat per tal de complir amb el nombre mínim d'hores que han de tenir les ETCOTO segons normativa estatal. El que sembla evident és que s'ha d'incrementar la qualificació dels participants i la via correcta són els certificats de professionalitat.

6.- Diversificar l'oferta formativa en funció de les dades de les ocupacions més contractades i dels sectors professionals amb major projecció d'ocupació en els propers anys.

7.- Les convocatòries han d'anar alineades amb els cicles d'atur-contratació del mercat laboral per a fomentar la desestacionalització de la contractació. També han de tenir en consideració el calendari lectiu de la formació reglada.

8.- Permetre l'entrada d'altres operadors rellevants com les entitats sense ànim de lucre fent un seguiment intensiu de la seva capacitat com a entitat promotora. A la vegada s'ha potenciar la col·laboració amb les entitats públiques que malgrat la crisi tenen capacitat de contractació actualment com l'IBANAT per a l'extinció d'incendis.

9.- Reestructurar les masses salarials participants. Els sous dels alumnes estan fora de mercat. Sembla paradoxal que actualment un alumne que aprèn una professió a través d'un Taller d'Ocupació hagi de cobrar per normativa el 150% de l'SMI i aquests emoluments siguin majors que els que reben els professionals contractats per una empresa especialitzada. Això és especialment sagrant en les especialitats de treballs forestals, jardineria i viverisme. La solució no resulta fàcil, però l'efecte de cobrar més a l'ETCOTO que a l'empresa privada produeix que vulguin ocupar plaça gent que no

està interessada en la professió o que una vegada acabada l'ETCOTO cerquin feina d'una altre professió i la inversió en qualificació s'esvaeixi.

10.- Eliminar la subrepresentació de la dona en les ETCOTO executant un Pla específic que inclogui una bateria d'accions positives per a incrementar la seva participació en les ETCOTO aprovades fins assolir la plena igualtat de dret.

7.- BIBLIOGRAFIA

ALEGRE, Joaquín (2011): "Valoració de l'efecte de la inserció laboral dels cursos de formació professional dirigits a persones en atur", *Estudis laborals*, núm. 9. Observatori del Treball de les Illes Balears.

ALEGRE, Joaquín; POU, Llorenç (2009): "Finançament municipal: els ingressos dels ajuntaments de Mallorca", *Estudis de l'Observatori de Polítiques Locals*, núm. 9. Departament de Cooperació Local del Consell de Mallorca.

CLADERA, Magdalena (2010): "Anàlisi de la temporalitat al mercat laboral balear", *Estudis laborals*, núm. 10, Observatori del Treball de les Illes Balears.

DELORS, Jaques (1993): *Crecimiento, competitividad y empleo. Retos y pistas en el siglo XXI*, Brusel·les: Comisión de la Comunidad Europea

GONZALEZ, Fermín (2012), *El Sistema Nacional de Cualificaciones y Formación Profesional*, Vértice.

JIMÉNEZ, Eduard; VICH, Gabriel Àngel (2010): *Perfils professionals amb més projecció en el sector de les TIC a les Illes Balears*, Observatori del Treball de les Illes Balears.

PONS, Catalina; SALVÀ, Francisca (2001): "Projectes d'inserció sociolaboral per a dones", *Pedagogia Laboral*, núm. 6. Universitat de les Illes Balears.

RIERA Delia; RIBAS Maria del Mar; LLORENTE Laura (2011): "Anàlisi de l'ocupabilitat dels joves a les Balears a partir del seu nivell d'estudis", *Estudis laborals*, núm. 14. Observatori del Treball de les Illes Balears.

RIBAS Maria del Mar; MESQUIDA, Gaspar; PROHENS Rosa (2008): *Illa per Illa: Informe del mercat de treball a les Balears any 2007*, Observatori del Treball de les Illes Balears.

RODRIGUEZ, María Ángeles; FERNANDEZ-ARDAVÍN, Ana (2011): “La estrategia UE 2020 como respuesta a los nuevos desafíos de la Unión Europea”, *Boletín Económico ICE*, núm. 3010. Instituto de Comercio Exterior.